

Tretji del Atlasa sestavljajo zemljevidi z najpomembnejšimi mestnimi lokacijami, povezanimi z izbranimi slovenskimi književniki in navedenimi v člankih drugega dela Atlasa. Zemljevidi avtoric Jerneje Fridl in Mance Volk Bahun, ki so nazorni in estetsko dovršeni, so nastali s prenosom literarne podatkovne zbirke v geografski informacijski sistem. Razvrščeni so kronološko, po glavnih literarnih obdobjih, tokovih in smereh:

- Zemljevid I: Srednji vek, reformacija in protireformacija,
- Zemljevid II: Barok in razsvetljenje,
- Zemljevid III: Romantika in vzporedne smeri,
- Zemljevid IV: Med romantiko in realizmom,
- Zemljevid V: »Moderna«,
- Zemljevid VI: Sodobniki »moderne«,
- Zemljevid VII: Ekspresionizem, futurizem, in konstruktivizem
- Zemljevid VIII: Nova stvarnost in njeni sodobniki,
- Zemljevid IX: Socialni in socialistični realizem,
- Zemljevid X: Psihološki realizem in intimizem,
- Zemljevid XI: Modernizem.

Atlas je mogoče uporabljati dvosmerno oziroma na dva načina:

- Najprej v besedilnem delu preberemo članek o književniku in najdemo v njem oznake ljubljanskih krajev, povezanih z njegovim življenjem in delom. Potem poiščemo te oznake na enem izmed zemljevidov in nato z njegovo pomočjo te kraje še v sami Ljubljani.
- Obratno si najprej v kartografskem delu ogledamo zemljevid, najdemo na njem oznake ljubljanskih krajev, povezanih s kakšnim književnikom, nato pa s pomočjo teh oznak najdemo v besedilnem delu članek o tem književniku ter v njem kraje in opise, kaj se je z njim dogajalo.

Atlas torej v člankih opisuje obdobja, ki so jih izbrani slovenski književniki od protestantizma do sodobnosti preživeli v Ljubljani. Prikazuje paleto nasprotujočih si literarnih in nazorskih usmeritev ter burno družbeno dogajanje v slovenski prestolnici. Številčne oznake krajev, ki so omenjeni v člankih, pa bralcu omogočajo, da na priloženih zemljevidih Ljubljane najde kraje, kjer so književniki prebivali, se šolali, delali, umirali in kjer so jih pokopali. Ne manjkajo niti lokali, v katerih so se zabavali, niti zapori, v katere so jih tlačili oblastniki. Navedeni so tudi mnogi kraji ljubezenskih romanc in polomov, javnih škandalov, družabnih spektaklov; omenjena so skrivnostna izginotja. Ljubljana je prikazana kot prizorišče fars, dram, tragedij, kriminalk in grozljivk, ki so jih doživljali slovenski književniki.

Obsežna knjiga je informativna, poučna, zabavna in srhljiva. Vsebuje veliko podatkov, ki doslej še niso bili nikjer objavljeni. Bralcem omogoča vpogled v tiste plasti slovenske književnosti, ki jih šole iz različnih razlogov zanemarjajo ali zamolčujejo, in to na literarni in geografski način.

Če boste atlas vzeli v roke, se boste naučili veliko novega, hkrati pa zelo zabavali in nasmejali, smeh pa je pol zdravja.

Drago Perko

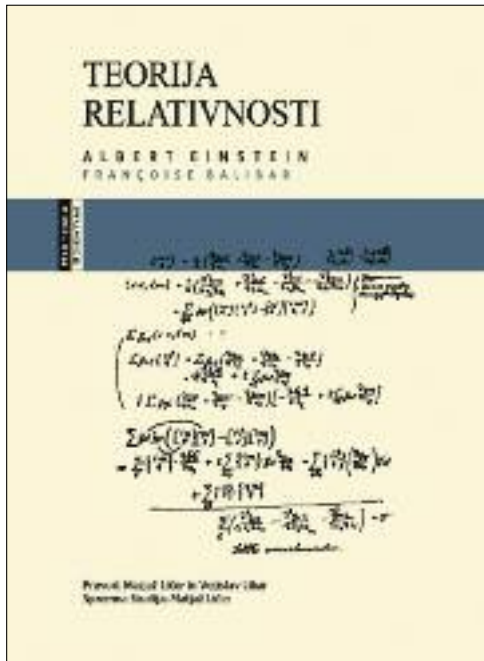
Albert Einstein:

Teorija relativnosti

Zbirka *Historia scientiae*

Ljubljana 2014: Založba ZRC, 228 strani, ISBN 978-961-254-722-6

Delo nemškega fizika Alberta Einsteina *Über die Spezielle und die allgemeine Relativitätstheorie* 'O posebni in splošni teoriji relativnosti' je prvič izšlo leta 1917 pri založbi Friedrich Vieweg & Sohn v Braunschweigu. Nemški izvirnik je za časa Einsteinovega življenja doživel kar 16 izdaj (zadnje leta 1954) ter številne besedilne spremembe in kasnejše dodatke, ki so upoštevanji tudi v prvem slovenskem prevodu tega izjemnega znanstvenega dela.

Pomemben del vsebine je povezan s prostorom in naravnimi zakonitostmi, ki delujejo na Zemlji in v vesolju, zato je besedilo pomembno tudi za geografijo in zanimivo za geografe.

Knjigo sestavljajo trije glavni deli. Prvi del je prevod Einsteinove knjige »O posebni in splošni teoriji relativnosti« s podnaslovom »Splošnorazumljivi prikaz« in obsega 90 strani. Prevedel ga je fizik Matjaž Ličar.

Einstein je delo napisal leta 1915, ko je dokončal splošno teorijo relativnosti. Želel je, da bi knjiga posredovala »... kar se da natančen vpogled v teorijo relativnosti tistim bralcem, ki se zanjo zanimajo z znanstvenega in filozofskega stališča, pa ne obvladajo matematičnega aparata teoretične fizike ...«. Knjiga ni pomembna le zato, ker ponuja neposreden vpogled v pojmovno oblikovanje relativnostne teorije, ampak tudi zato, ker se umešča v širši zgodovinski okvir in navezuje na zgodnje razumevanje relativnega gibanja pri Galileju. Einstein v jasnem slogu in na razmeroma netehničen način bralca najprej uvede v teorijo. Poudarja temeljna izhodišča, kot sta na primer narava procesov merjenja časa in razdalje s pomočjo ur in svetlobnih signalov ter vloga geometrije v fizikalni znanosti. Posebej nazorno predstavi koncept referenčnega sistema z ilustracijo gibajočega se vlaka, ki je postala standardna ponazoritev za samo zamisel relativnosti v mnogih popularizacijah.

Drugi del vsebuje spremno študijo Matjaža Ličerja na 32 straneh z naslovom »Albert Einstein in rojstvo sodobne relativistične fizike«, ki nekako dopolnjuje in olajša razumevanje Einsteinovega izvirnika.

Tretji del, ki je prevodu dodan kot historični uvod v epistemološko perspektivo razvoja relativistične problematike v zgodovini znanosti, predvsem fizike, je delo *Galilée, Newton lus par Einstein: Espace et relativité* 'Einsteinovo branje Galileja in Newtona: Prostor in relativnost' francoske fizičarke Françoise Balibar. Obsega 84 strani besedila, ki ga dopolnjujejo tudi grafični prikazi. Prevod in opombe je prispeval filozof Vojislav Likar.

Balibarjeva v treh poglavjih prinaša najprej strnjen pregled pojmovne zgodovine načela relativnosti pri Galileju, nato prikaz njegovega nadaljnega razvoja in modifikacije pri Newtonu, v zadnjem poglavju pa avtorica jedrnato predstavi Einsteinovo »odpravo« pojmov klasične mehanike absolutnega prostora

ra in časa ter vzpostavitev štiridimenzionalne fizikalne kategorije prostora-časa kot temeljnega okvira, ki omogoči vzpostavitev in utemeljitev sodobne relativnostne teorije.

Knjiga je izšla v knjižni zbirki *Historia scientiae*, ki jo ureja Matjaž Vesel, izdaja pa Založba ZRC, katere glavni urednik je Aleš Pogačnik. V tej zbirki je izšlo že več prevodov izjemnih znanstvenih del, ki so močno vplivala na nadaljnji znanstveni razvoj, na primer leta 2009 (ponatis leta 2013) knjiga O nastanku vrst Charlesa Darwina, ki je prvič izšla leta 1859, ali pa leta 2013 obsežno delo *Naturalis historia* 'Naravoslovje', ki ga je napisal *Gaius Caecilius Secundus Plinius maior* 'Plinij Starejši' in je bila velika enciklopedija antične dobe.

Založbi ZRC želim, da bi kljub težkim finančnim razmeram lahko nadaljevala z razmeroma dragim, a za našo znanost izjemno pomembnim projektom izdajanja prevodov zgodovinsko pomembnih znanstvenih del v slovenski jezik.

Drago Perko

Miha Pavšek, Jaka Ortar, Manca Volk Bahun, Klemen Volontar, Janez Markošek, Aleš Poredoš: Snežna sezona 2012/2013 v Sloveniji

Ljubljana 2014: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 60 strani, 135 fotografij, 15 grafikonov, 3 preglednice, ISBN 978-961-254-696-0 (pdf)

V alpskih državah pripravljajo celovite preglede snežnih sezon pristojne lavinske službe. V Sloveniji, ki tovrstne službe še nima organizirane na ustrezni ravni, je prvi pregled nastal v okviru projekta Naravne nesreče brez meja (*Natural hazards without frontiers* – NH-WF). Slednjega je sofinanciral Evropski sklad za regionalni razvoj v okviru Evropskega teritorialnega oziroma čezmejnega sodelovanja Slovenije in Avstrije med letoma 2007 in 2013. Publikacijo je pripravil »lavinski trojček« Miha Pavšek, Jaka Ortar